

Inleiding

Een delegatie, bestaande uit de leden Berckmoes-Duindam, De Caluwé, Franken (voorzitter), Van Kappen en Schrijver heeft van 3 tot en met 5 oktober 2014 deelgenomen aan de herfstbijeenkomst van de Parlementaire Assemblée van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) in Genève. Het thema van deze bijeenkomst luidde: «New security challenges: the role of parliaments».

De agenda van de bijeenkomst was, in aansluiting op de drie dimensies van de Assemblée – politiek en veiligheid, economie en mens en milieu – onderverdeeld in een drietal seminars, elk ingeleid door keynotespeakers. Op zaterdag 4 oktober vond bovendien een vergadering van het Standing Committee plaats.

Een woord van welkom werd op vrijdag 3 oktober uitgesproken door de voorzitter van de Zwitserse Ständerat – de Kamer van vertegenwoordigers uit de Zwitserse kantons – de heer Hannes German. Hij wees op het belang van de Assemblée als instrument van dialoog en parlementaire diplomatie en nodigde de aanwezige volksvertegenwoordigers uit 53 van de 57 landen van de OVSE uit die instrumenten te gebruiken in hun besprekingen over het conflict in Oekraïne en het Midden-Oosten. De voorzitter van de OVSE, de Minister van Buitenlandse zaken van Zwitserland, de heer Didier Burkhalter, voerde vervolgens het woord ter verwelcoming van de deelnemers aan de conferentie. Hij besteedde in zijn speech aandacht besteedde aan drie onderwerpen: de inspanningen die de OVSE zich getroost om te komen tot de-escalatie van het conflict in en rond Oekraïne, de noodzaak van hervorming en versterking van de OVSE en de ontwikkeling van ideeën om de breder gevoelde veiligheids crisis in Europa te boven te komen. Openingswoorden werden vervolgens uitgesproken door de in Baku gekozen voorzitter van de Assemblée, de heer Ilkka Kanerva (Finland), die er o.a. op wees dat opeenvolgende conferenties van de Assemblée zich hebben gebogen over de vraag of en zo ja, welke internationale rechtsregels gelden ten aanzien van het optreden van particuliere veiligheidsbedrijven en particuliere militairen en militaire eenheden die steeds vaker waarneembaar zijn als deelnemers in gewapende conflicten. Ondanks het feit dat – zoals nog onlangs uitge-

sproken in Baku – de OVSE Gedragscode inzake Politiek-Militaire Aspecten van Veiligheid door alle OVSE-leden nageleefd zou moeten worden bestaat er nog steeds geen of onvoldoende parlementaire controle op de inzet van dit soort particuliere activiteiten in gewapende conflicten tussen staten. De heer Kanerva kritiseerde in dit verband de door Rusland in gang gezette levering van militair materieel en manschappen aan in Oost-Oekraïne opererende gevechtseenheden waarmee de daar aanwezige separatisten worden gesteund. Hij stelde dat iedere oplossing van het Oekraïneconflict zal moeten impliceren dat Rusland alle verplichtingen uit de Slotakte van Helsinki nakomt. Tegelijkertijd is Kiev er eveneens verantwoordelijk voor dat Oekraïense troepen zich aan de Gedragscode houden. Sprekende over de conflicten in Syrië en Irak en de zich uitbreidende acties van IS wees de heer Kanerva op het feit dat zich inmiddels zo'n 12.000 buitenlandse jongeren naar die landen hebben begeven om zich aan te sluiten bij de vechtende rebellen. Deze geradicaliseerde mensen vormen een groot gevaar voor de samenlevingen die zij verlaten hebben en waarin zij willen terugkeren na hun «missie». De heer Kanerva noemde het van groot belang dat de leden van de Assemblee over deze onderwerpen debatteren en meningen wisselen. De Assemblee is immers de democratische ruggengraat van de OVSE die de OVSE legitimeert en die ervoor zorgt dat de democratische waarden voortdurend onder aandacht van de regeringen van haar landen worden gebracht. Hij noemde het meer dan ooit duidelijk dat het opbouwen van geschonden vertrouwen een taak van de Assemblee van de OVSE is.

De seminars

De middagvergadering op 3 oktober, geleid door de voorzitter van het General Committee on Political Affairs and Security, mevr. Asa Lindestam (Zweden), stond geheel in het teken van het debat over de crisis in en rond Oekraïne. Het debat werd ingeleid door de heer Simon Lunn, lid van de Adviesraad van het Geneva Centre for Democratic Control for Armed Forces (DCAF) en voormalig secretaris-generaal van de NAVO PA. Hij merkte op dat het belangrijk is dat parlementariërs zich van de bredere implicaties van de crisis bewust zijn. Bij het zoeken naar gemeenschappelijke veiligheidsstructuren moeten zij dezelfde taal spreken en de zelfde spelregels hanteren. Als ze dat niet doen blijven gemeenschappelijke veiligheidsstructuren niet meer dan ideeën, zo stelde hij.

De tweede keynotespeaker, mevr. Astrid Thors, Hoge Commissaris voor Nationale Minderheden van de OVSE, benadrukte het belang van een nieuw gekozen parlement van Oekraïne dat alle burgers van dat land vertegenwoordigt. Ook stelde zij dat de rechten van de Krim-Tartaren moeten worden geëerbiedigd en beschermd. Tenslotte wees zij op het grote belang van een voortgaande dialoog in heel Oekraïne over de taalwetgeving.

Aan dit debat is deelgenomen door de voorzitter van de Russische Staatsdoema en voorzitter van de Russische delegatie, de heer Sergei Naryshkin en door de voorzitter van de Oekraïense delegatie naar de Assemblee, de heer Oleg Zarubinsky.

Namens de Nederlandse delegatie heeft de heer **Hans Franken**, voorzitter van de delegatie, het woord gevoerd. Hij merkte ter inleiding op dat de Oekraïne-crisis voor iedereen een moeilijke gebeurtenis is. Ongeveer 5 miljoen mensen in de regio hebben er mee te maken, er zijn meer dan 8000 gewonden en ongeveer 300 doden gevallen. In de huidige situatie heerst er tevredenheid over het feit dat de OVSE de leiding heeft genomen die ertoe heeft geleid dat er een regionale afspraak onder Zwitserse regie tot stand is gekomen die verschillende resultaten heeft opgeleverd, van monitoren en feitenonderzoek op de grond tot politiek overleg op verschillende niveaus. Hij sprak de dank daarvoor namens de

delegatie uit en zegde de President van de Assemblee en de Trilaterale Contactgroep alle steun toe. Het is, zo vervolgde hij, van groot belang dat er nu een staakt-het-vuren onder het toezicht van de monitoringteam van de OVSE en dat een eerste succesvolle stap kan worden gezet op de weg van de-escalatie, inclusief ontwapening en ruiming van mijnen. Tegelijkertijd zijn wij, zo ging de heer Franken voort, geconfronteerd met de tragedie waarbij een passagiersvliegtuig van Malaysian Airlines, vlucht MH17, uit de lucht is geschoten waarbij alle 296 inzittenden, waaronder 195 Nederlanders die op weg waren naar hun familie, hun vakantiebestemming of hun zakelijke afspraken, de dood vonden. De heer Franken haalde in dit verband de toespraak aan die de Nederlandse Minister-President tijdens de recente vergadering van de Algemene Vergadering van de VN heeft gehouden: «This tragedy has an enormous impact on our country. So many men, women and children. Entire families ripped from neighbourhoods, empty desks in offices and schools, teammates gone forever. Some of the victims still haven't been identified, and this must be done as soon as possible... All remains and personal belongings need to be repatriated. The cause of the MH17 disaster must be brought to light and those responsible must be brought to justice. Unhindered access to the crash site is therefore essential». De heer Franken zei deze oproep graag te herhalen ten overstaan van een ieder die invloed heeft op de gang van zaken in het rampgebied en herhaalde de brede wens dat de menselijke resten en de persoonlijke eigendommen van de slachtoffers zonder verdere vertraging worden teruggebracht naar Nederland. Daarna kan de internationale gemeenschap vaststellen wie verantwoordelijk is voor het neerhalen van de MH17 en kan het recht zijn loop hebben zoals dat behoort. Laat ons, zo besloot de heer Franken zijn bijdrage, als leden van de OVSE Parlementaire Assemblee ons werk doen om ons doel te bereiken omdat het onze plicht is te werken aan veiligheid door middel van dialoog met het doel een stabiele en vreedzame wereldorde op te bouwen en te onderhouden.

Het tweede seminar, voorgezeten door de voorzitter van het General Committee on Economic Affairs, Science, Technology and Environment, mevrouw Roza Aknazarova (Kyrgyzstan) hield zich bezig met vragen rond het geweldmonopolie van de staat in gewapende conflicten in het licht van de zich wijzigende aard van conflicten, van het gebruikte geweld en van de identiteit van conflictpartijen. Welke gevolgen moeten daaraan worden verbonden voor de wijze waarop in de toekomst conflicten worden opgelost?

Inleidingen op dit onderwerp werden gegeven door prof. Keith Krause, hoofdonderzoeker aan het Institute of International and Development Studies in Genève en door de heer Theodor Winkler, directeur van het Geneva Center for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF). De heer Krause werkte in zijn betoog een vijftal stellingen uit. De eerste twee hadden betrekking op de zich veranderende aard van oorlogvoering. De scherpe scheidslijn tussen georganiseerd en «gedesorganiseerd» geweld vervaagt in toenemende mate en doet onze conventionele categorieën van verschillende typen van gewapende conflicten verbleken. Tegelijkertijd lijken sommige vormen van georganiseerd geweld af te nemen – overigens slechts in bepaalde gebieden onder bepaalde omstandigheden – terwijl andere vormen van geweld juist lijken toe te nemen met alle gevolgen van dien voor de veiligheid en het welzijn van de betrokken mensen. Drie overige stellingen handelden over de actoren, de instrumenten en de instituties die bij gewapende conflicten zijn betrokken. Met betrekking tot de actoren signaleerde de heer Krause dat gewapende groepen die niet onder het gezag van overheden opereren («non-state armed groups») lange tijd een belangrijke rol hebben gespeeld in gewapende conflicten; zij tartten daarmee niet alleen de staten, maar werkten soms ook met de staten samen of maakten zelfs deel

van die staten uit. Het is velen niet duidelijk hoe met dit fenomeen moet worden omgegaan. De geweldsinstrumenten – kleine en lichte wapens, inclusief geavanceerd en «sophisticated» wapentuig – zijn voor meer mensen dan ooit ruim beschikbaar en verkrijgbaar met alle dodelijke potentie van dien. De laatste stelling van de heer Krause betrof de institutionele gevolgen van deze veranderingen. Naar zijn mening dient meer aandacht te worden besteed aan het in het leven roepen van daadkrachtige, controleerbare en afrekenbare instituties die zijn belast met het handhaven en bevorderen van de veiligheid en stabiliteit in en tussen staten; het falen van instituties die met deze taken zijn belast en van de (parlementaire) controle op hun functioneren is in vele gevallen de oorzaak geweest van huidige gewapende conflicten. De les voor de toekomst is dat conflictbeheersing en -beëindiging alleen mogelijk is als deze instituties eensgezind samenwerken om ervoor te zorgen dat het geweldsmonopolie van de staat een realiteit is en niet wordt misbruikt. De heer Winkler zette in zijn inleiding allereerst uiteen wat de taak en de missie is van DCAF. Opgericht op initiatief van de Zwitserse regering, heeft de stichting tot taak het democratisch functioneren van de publieke veiligheidssector te verbeteren. Opvallend noemde de heer Winkler daarbij het feit dat deze sector, anders dan vroeger, een aantal niet publieke actoren, particuliere ondernemingen die veiligheids- en beveiligingstaken uitvoeren, kent. Het geweldsmonopolie ligt feitelijk niet alleen meer in handen van de overheid. In deze sterk veranderde, hybride wereld van publieke en particuliere actoren is het speelveld danig veranderd. In zijn verdere betoog schetste de heer Winkler twee van de belangrijkste resultaten van het werk van DCAF: het zgn. Montreux Document en International Code of Conduct for Private Security Service Providers, kortweg ICoC). Het eerste document, tot stand gekomen in september 2008, mede dankzij het werk van het Internationaal Comité van het Rode Kruis, geeft duidelijkheid in juridische vraagstukken rond de inzet en het gebruik van particuliere militaire en veiligheidsbedrijven in conflictsituaties. Het bevat 27 internationale verplichtingen – o.a. respect voor het internationale recht, de mensenrechten, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van de staat voor handelingen van particuliere militaire en veiligheidsbedrijven en 73 zgn. «good practices» inzake de (parlementaire) controle op de (uitbesteding van) diensten van genoemde particuliere bedrijven. De ICoC is in 2010 tot stand gekomen na intensief overleg tussen particuliere bedrijven, staten (o.a. de VS, het VK, Zwitserland en Australië) en maatschappelijke organisaties (o.a. Amnesty International, Human Rights Watch en Human Rights First) en bevat richtlijnen voor de particuliere bedrijven in de veiligheidssector, gebaseerd op de universele mensenrechten en standaarden van internationaal mensenrecht. De heer Winkler zette uiteen dat nog veel werk zal moeten worden verzet om meer staten en maatschappelijke actoren bij deze gedragscode te betrekken. Ook zal DCAF op initiatief van de Zwitserse regering alles in het werk stellen om de code van toepassing te doen zijn op actoren op het terrein van «cyber security». In zijn slotwoorden wees de heer Winkler op het belang van actieve betrokkenheid van de leden van de Parlementaire Assemblee van de OVSE. Hij zei goede hoop te hebben dat zij, nadat de Assemblee in haar jaarvergadering van 2014 in Baku al een oproep aan de leden had gedaan om te bevorderen dat hun regeringen met concrete maatregelen komen die het mogelijk maken dat particuliere militaire en veiligheidsbedrijven kunnen worden aangesproken op hun daden, de verdere ontwikkelingen actief zullen volgen en ondersteunen. De heer **Schrijver** heeft deelgenomen aan een debat naar aanleiding van de gehouden inleidingen. Hij zei de implicaties van de beide betogen te willen plaatsen in het licht van het internationale oorlogs- en conflictenrecht. Wij hebben, zo lichtte de heer Schrijver toe, een aanzienlijk deel van de 20^e eeuw en twee wereldoorlogen nodig gehad om tot publieke regulering van oorlogvoering en regels ten aanzien van de wijze van

oorlogvoering te komen en om een stelsel van humanitair oorlogsrecht te ontwerpen waarvan de kern bestaat in het maken van onderscheid tussen burgers en strijders/ militairen. Bij veel van die regels komen nu vraagtekens te staan door de betogen van beide inleiders. De vraag die, juist hier in Genève – de stad van het Internationale Rode Kruis – opkomt luidt wat het betekent dat het geweld zo veel nieuwe gezichten heeft gekregen en wat de gevolgen zijn voor de fundamenteën van het internationale humanitaire oorlogsrecht van het feit dat er nu sprake is van public-private- partnerships tussen de militaire sector en particuliere veiligheidsbedrijven. De vraag dient zich aan of het internationale humanitaire oorlogsrecht niet opnieuw moet worden ontworpen en geherformuleerd.

Een eerste introductie tot het derde seminar werd gegeven door de heer Peter Maurer, President van het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC). Deze spreker wees op het feit dat de activiteiten van het Internationale Rode Kruis zich afspelen op terreinen waarop ook de OVSE actief is. Het ICRC is actief in conflictgebieden en begeeft zich daarmee in de eerste, de veiligheidsdimensie van de OVSE. De zorg voor dagelijks levensonderhoud van slachtoffers van gewapende conflicten is een activiteit die binnen de tweede dimensie van de OVSE, de economische, valt. De humanitaire dimensie betreft het terrein waarop het ICRC tracht de noden van slachtoffers van conflicten te lenigen. Terwijl beide organisaties zich vooral richten op taken van normatieve aard en hun werkzaamheden verrichten op basis van politieke consensus is er echter één belangrijk verschil tussen beide: de OVSE is een politieke, het ICRC is een humanitaire organisatie, die onpartijdig, onafhankelijk en neutraal is; zij bouwt niet aan de toekomst, haar missie is de gevolgen van gewapende conflicten en geweld te verzachten. Terwijl de rollen en de taken van beide organisaties verschillen zijn zij wel complementair. De heer Maurer wees er op dat zich naar de waarneming van het ICRC een aantal veranderingen op het gebied van de internationale veiligheid voordoen. Allereerst doet geweld zich wereldwijd steeds vaker voor in de context van zich snel veranderende en zeer dynamische invloeds- en machtsverhoudingen. Dat vergt meer betrokkenheid bij en steun aan staten die verdragspartij bij de Geneefse Conventies zijn om ervoor te zorgen dat het internationale humanitaire oorlogsrecht gerespecteerd wordt. Tegelijkertijd zijn steeds meer opkomende landen in staat een bijdrage te leveren aan internationale hulpoperaties hetgeen noodzaakt tot meer samenwerking en coördinatie. Een ander aspect van de zich wijzigende werkelijkheid is dat op het «slagveld» steeds vaker nieuwe actoren worden waargenomen. Nieuwe deelnemers, vaak gefragmenteerde groepen met onduidelijke (commando-) structuren, onduidelijke en/of extremistische opvattingen presenteren zich en blijken te kunnen beschikken over geavanceerde wapens en communicatiemiddelen. Ook de aard van het slagveld verandert: naast het conventionele gewapende conflict worden met nieuwe middelen nieuwe soorten conflicten uitgevochten. De «cyber warfare» is daar één voorbeeld van, het gebruik van op afstand bestuurbare wapens een ander. De veranderende dynamiek van conflicten als gevolg van snelle verheviging en uitbreiding ervan leidt ertoe dat nationale conflicten in korte tijd kunnen uitgroeien tot regionale en zelfs wereldwijde brandhaarden: Syrië, Oekraïne, Sahel, Sub-Sahara-regio, Afghanistan. Onderdeel van het geweld in conflicten zijn bij herhaling seksueel geweld, geweld tegen hulpverleners en eerste hulpdiensten. Het gebruik van sociale media en de nog steeds groeiende beschikbaarheid van het internet vormt tenslotte eveneens een factor die tot verhoogde snelheid en spanning rond conflicten leiden. Deze factoren vragen om praktische, wettelijke en politieke reflectie en reactie, zo vervolgde de heer Maurer. Aan het slot van zijn betoog deed hij dan ook een oproep aan de aanwezige volksvertegenwoordigers om op nationaal niveau te zoeken naar antwoorden op de vragen die de

gesignaleerde veranderingen van bestuur en wetgever vragen. In voorkomen, het beheersen en het oplossen van conflicten ligt uiteraard het meest effectieve antwoord besloten. Zo lang en indien die niet voorhanden zijn is het de taak van de politiek ervoor te zorgen dat de noodzakelijke politieke ruimte wordt geschapen om slachtoffers van conflicten zonder enige vorm van discriminatie te helpen.

Een tweede inleiding volgde van de kant van de heer Gianni Magazenni, hoofd van de sectie America's, Europa en Centraal Azië van het Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) van de Verenigde Naties. Hij schetste de ontwikkeling van de rol van de VN op het terrein van de bescherming van de mensenrechten: van «standardsetting» in de jaren »40 tot »70 via implementatie door middel van internationale verdragen naar de oprichting van het Hoge Commissariaat voor de Mensenrechten in 1993, dat als taak kreeg een actieve rol te spelen in het opruimen van obstakels en het oplossen van knelpunten die aan de verwezenlijking van de mensenrechten in de weg staan en om mensenrechtenschendingen, waar ook ter wereld, tegen te gaan. Met behulp van een diaprojectie lichtte de heer Magazenni de instrumenten waarmee het OHCHR zijn taken uitvoert verder toe: het aangaan van samenwerkingsverbanden met VN-leden, het opzetten van veldkantoren, het opzetten van bewustwordingscampagnes, het ondersteunen van nationale mensenrechteninstellingen en het uitbrengen van rapporten en studies over de stand van de mensenrechten in landen en gebieden. Ook ging de heer Magazenni nader in op de samenwerking tussen het OHCHR en de OVSE, gaf hij een overzicht van de activiteiten van het OHCHR in Oekraïne en schetste hij de rol van nationale parlementen met betrekking tot de bescherming van mensenrechten.

Aan een debat naar aanleiding van deze inleidingen heeft de heer **Schrijver** deelgenomen. Hij ging allereerst in op het betoog van de heer Maurer en zei het met hem eens te zijn dat zich veel nieuwe uitdagingen hebben aangediend die de veronderstellingen waarop het internationale humanitaire recht, inclusief de vier Geneefse Conventies zijn gebaseerd teniet lijken te doen. Zo is het in veel gevallen niet meer zo gemakkelijk om vast te stellen wanneer het gebruik van geweld escaleert en overgaat in een gewapend conflict of in een oorlog, in welk laatste geval het oorlogsrecht van toepassing is. Het wordt bovendien alsnog moeilijker om het onderscheid waar te nemen tussen strijders en niet-strijders omdat dit onderscheid zelf vervaagd is. Voorts valt er, zo ging de heer Schrijver voort, een alarmerende tendens waar te nemen van proliferatie van wapens en wapentechnologie, variërend van zeer geavanceerde kleine wapens tot bewapende «drones». En tenslotte is de vraag hoe realistisch het nog is de inzet van humanitaire hulp afhankelijk te maken van de instemming van het wettige regime van een land wanneer dat regime zelf meer partij is bij het conflict dan dat het zijn eigen burgers beschermt, zoals nu in Syrië het geval is. Wat betekenen al deze vraagpunten voor het ICRC als institutie en hoe kan het ICRC zich zelf ontwikkelen om een antwoord te vinden op deze nieuwe veiligheidsvragen en om haar doelstellingen te blijven waarmaken? Een andere vraag luidt wat dit alles betekent voor het bestaande stelsel van internationaal humanitair recht, inclusief de Geneefse Conventies en hun protocollen. Reagerend op de interventie van de heer Magazenni, die binnen OHCHR in het bijzonder verantwoordelijk is voor Amerika, Europa en Centraal Azië, wees de heer Schrijver op de vele conflicten in het Zuid-Amerikaanse continent waarbij ernstige schendingen van mensenrechten in het geding waren. Mede dankzij de inzet van het OHCHR zijn veel van die conflicten opgelost tot; het OHCHR heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld als het gaat om het bestendigen van vrede in de post-conflict fase, om het invoeren van tijdelijke rechtssystemen en het opbouwen van respect voor de handhaving van het recht. De vraag van de heer Schrijver luidde welke

lessen daar uit kunnen worden getrokken voor Centraal Europa, in het bijzonder Oekraïne.

Het Standing Committee

Tijdens de gebruikelijke vergadering van het Standing Committee van de Assemblée, waaraan de voorzitter van de delegatie, de heer **Franken** heeft deelgenomen, heeft de nieuw benoemde voorzitter, de heer Kanerva, op zaterdag 4 oktober 2014 verslag uitgebracht van zijn activiteiten sedert zijn aantreden in juni van dat jaar. De meeste aandacht wijdde hij daarbij aan zijn bezoeken aan Moskou en Oslo in het kader van de pogingen van de OVSE om een bijdrage te leveren aan het beëindigen van het conflict in en rond Oekraïne. De heer Kanerva had er tijdens deze besprekingen op gewezen dat een oplossing van dit conflict pas in zicht is nadat de Russische Federatie is gestopt met zijn wapenleveranties aan de separatisten in Oost-Oekraïne en nadat het de soevereiniteit en de grenzen van Oekraïne heeft erkend. Oekraïne dient alles in het werk te stellen om de parlementsverkiezingen die op 2 november 2014 zullen plaatsvinden ongestoord doorgang te laten vinden.

De jaarcijfers inzake het begrotingsjaar 2013–2014, gepresenteerd door de penningmeester van de Assemblée, de Sloveense afgevaardigde Roberto Battelli, bevestigden de Assemblée in de juistheid van haar in Baku genomen besluit de jaarlijkse bijdragen van de landen met slechts 1.1% te verhogen om daarmee de licht gestegen kosten van verkiezingswaarnemingsmissies en administratieve activiteiten te kunnen blijven dekken. Een brief van de leider van de Canadese delegatie met kritische kanttekingen over de hoogte van de landenbijdragen en over de procedure van voorbereiding van door het Standing Committee te nemen besluiten over financiële aangelegenheden van de Assemblée bracht de commissie er vervolgens toe te besluiten de besluitvormingsprocedures en de besluitvormingscyclus vast te leggen in een document dat in de wintermeeting in februari 2015 aan de leden zal worden voorgelegd.

De secretaris-generaal van de Assemblée, de heer Spencer Oliver, bood de leden van het Standing Committee vervolgens een mondelinge rapportage aan van de diverse door de Assemblée uitgevoerde verkiezingswaarnemingsmissies en stelde de vergadering op de hoogte van het aanbod van de Voorzitter van het parlement van Georgië, de heer David Usuphasvili, om de jaarvergadering 2016 te doen plaatsvinden in Tbilisi. De vergadering nam met instemming kennis van dat aanbod.

De voorzitter van de delegatie,
Franken

De (waarnemend) griffier van de delegatie,
Nieuwenhuizen